

4. заседание

Четвъртък, 20 октомври 1927 година

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 20 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже присъствуватъ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следните народни представители: Еминъ Тахировъ Агушевъ, Иванъ Ангеловъ, Драгомиръ Апостоловъ, Христо Баевъ, Димитъръ Богдановъ, Стефанъ Бояджиевъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Димитъръ Бъровъ, Добри Витановъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Йорданъ Гавалюговъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Георги Данаиловъ, Владимиръ Димитровъ, Момчо Дочевъ, Димитъръ Дрънски, Борисъ Ецовъ, Димитъръ Зографски, Димитъръ Ивановъ I, Димитъръ Икономовъ, Георги Казанаклиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Кузманъ Куневъ, Кънчо Кънчевъ, Александъръ Малиновъ, Христо Мариновъ, Петъръ Миновъ, Добри Митевъ, Владимиръ Начевъ, Радко Начевъ, Александъръ Неновъ, Станко Панайотовъ, Димитъръ п. Пандовъ, Малинъ Паневъ, Вичо Петевъ, Георги Т. Поповъ, Александъръ Радоловъ, Петко Разсукановъ, Стефанъ Стефановъ, Христо Стояновъ, Ангелъ Томчевъ, Никола Търкалановъ, Методи Храновъ, Иванъ Хрелопановъ, Владимиръ Христовуловъ, Кръстю п. Цвѣтковъ)

Разрешени сж отпуски на нѣколко народни представители съгласно подаденитѣ отъ тѣхъ заявления, а именно:

На г. Станко Панайотовъ — 2 дни;
На г. Александъръ Неновъ — 1 день;
На г. Драгомиръ Апостоловъ — 2 дни;
На г. Иванъ Хрелопановъ — 8 дни;
На г. Владимиръ Христовуловъ — 2 дни;
На г. Малинъ Паневъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Стефановъ — 1 день;
На г. Петъръ Миновъ — 1 день;
На г. Добри Витановъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Ивановъ I — 2 дни;
На г. Димитъръ Икономовъ — 5 дни, и
На г. д-ръ Владимиръ Бурилковъ — 3 дни.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило питане къмъ г. министра на народната просвѣта отъ народния представител г. Стоянъ Омарчевски относително ограничѣние числото на студентитѣ отъ страна на Академическия съветъ.

Постъпило е сжщо така питане отъ варненския народенъ представител г. Георги Желѣзковъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относително викането му отъ Дирекцията на полицията за нѣкакъвъ разпитъ.

Постъпило е сжщо така питане отъ народнитѣ представители г. г. Петъръ Анастасовъ, Тончо Мечкарски и Йорданъ Абаджиевъ по поводъ разтурянето на събрание на земеделѣската дружба въ гр. Бѣла-Слатина.

Постъпило е сжщо така питане отъ бѣлослатинския народенъ представител г. Петъръ Анастасовъ къмъ г. министъръ-председателя по шумакарския въпросъ.

И най-сетне запитване отъ народния представител г. д-ръ Никола Думановъ къмъ г. г. министритѣ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, на войната и на правосъдието за извършени насилія по преследване на разбойници въ Луковитска и Ловчанска околии.

Тия питання ще бждатъ съобщени на респективнитѣ министри и тѣ ще дадатъ своитѣ отговори.

Пристъпваме къмъ дневния редъ — продължение разискванията по предложението за утвърждаване указъ № 7 отъ 8 октомври 1927 г.

Има думата народниятъ представител г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тѣжно е да засѣга човѣкъ ранитѣ, които дълбоко разяждатъ народната душа. И азъ смѣтамъ, че Народното събрание по-достойно би изпълнило своя дългъ по въпроса, който се разглежда, ако съмълчае, тъй както се мълчи при дълбока тѣга, но съ вдигната глава, тъй както се стои, когато човѣкъ е правъ, бѣше одобрило указа № 7 отъ 8 октомври т. г. Смѣтамъ, че това би било по-достойно и за народния представителъ, и за Народното събрание, и за самата Бѣлгария. Но ако ние настѣпихме въ разисквания по този въпросъ, смѣтамъ, че имаме единъ дългъ къмъ Бѣлгария, къмъ тази държава, на която искаме да служимъ, да се издигнемъ надъ всички дребнавости и да помнимъ, че въпросътъ, който разглеждаме, е въпросъ високо държавенъ.

Г. г. народни представители! Предъ очитѣ ми сж загриженитѣ физиономии, притиснатитѣ сърдца на всички онѣзи, които иматъ отговорностъ за сждбинитѣ на тази страна, преди две седмици. Днесъ тѣ може-би не сж така загрижени, може-би сърдцата имъ сж по-свободни. Обаче азъ не гледамъ това, което е днесъ, но си спомнямъ за онова, което бѣше преди две седмици, и затова безъ колебание ще вдигна рѣка за одобрение на указа.

Г. г. народни представители! Спомнете си тукъ за инцидентитѣ не — за голѣмото нещастие, което преживѣ нашиятъ народъ въ 1925 г. И се каза: тогава не се обяви военно положение. Г. г. народни представители! Всѣко време, всѣко събитие предизвиква вземането на съответнитѣ за него мѣрки. Но когато отъ тази трибуна се напомня онова събитие, азъ считамъ, че бѣше дългъ нашъ и дългъ на народния представителъ, който го напомни, да изкаже тукъ отъ тази трибуна своята благодарностъ къмъ онѣзи бѣлгарски държавници, които съ своя свѣтълъ умъ, съ своя бистъръ погледъ върху бжднинитѣ на Бѣлгария можаха така успѣшно и сполучливо да изведатъ бѣлгарския корабъ отъ водовъртежа, въ който бѣше нагизилъ, въ спокойно море.

Г. г. народни представители! Това трѣбва да го правимъ, защото ние трѣбва поне да изказваме благодарностъ къмъ онѣзи държавници, които съ умението си, съ себеотрицанието си сж успѣвали да направятъ добро на нашата страна. Та каква друга награда иматъ тѣ за дѣлата си, освенъ благодарността на своя народъ? И това трѣбва да го правимъ не за тѣхъ, г. г. народни представители, — повече трѣбва да го правимъ за тази държава, на която ние служимъ, защото тя има нужда да ободрява своитѣ хора, да ги държи на висотата, на която тѣ сж се издигнали. Стига този стремежъ да дърпаме, да сваляме, да по-валяме въ низинитѣ, въ които ние се движимъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Г. г. народни представители! Двама наши другари ще положатъ клетва.

(Протоиерей Иванъ Писевъ подвежда подъ клетва народнитѣ представители Никола Аретовъ и Колю Кожаклиевъ).

Продължавайте, г. Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ние трѣбва това да го правимъ за тази държава, на която всички ние желаемъ и сме повикани да служимъ. Тя има нужда, нейнитѣ първи хора всѣкогашъ високо да ги държимъ и да ги окуражаваме въ тѣхната дейностъ.

Но, г. г. народни представители, ако ние всички сме доволни отъ начина, по който тогава се излѣзе така сполучливо отъ онова, което преживѣхме, отъ тежкото положение, въ което бѣше нашата страна, не трѣбва ли днесъ да се чете доволство въ нашитѣ очи и за това, че пакъ въ

едни трудни обстоятелства онѝзи, които ръководят съдебните на нашата страна, можаха въ бързо време да въдворят спокойствие въ страната и ние да можем тукъ съ дни, а може-би и съ седмици, да разискваме по указа, който сж ни представили за одобрение? Това, г. г. народни представители, не е ли указание, че тѣ сж били въ правия път? И защо да не одобримъ тия укази? — Защото нѣмало мотивировка, отъ която ние тукъ, народните представители, да се убедимъ, че наистина тия укази сж издадени за сигурността на нашата държава. Азъ отминавамъ онази дребнавостъ за запетайки, за точки, която можа отъ тази трибуна въ тия тежки за страната времена да се изнася съ сериозностъ.

Но нѣмало мотивировка, нѣмало убедителни мотиви. Г. г. народни представители! Можемъ ли ние, можете ли вие, може ли всѣки отъ насъ да иска да пренеми всичките онѝзи мотиви, които сж ръководили онѝзи, които сж подписали и издали указа? Кой отъ насъ може да поддържа сериозно, че всички съображения може да се изнасятъ, че всички доводи може да се дадатъ? Та нима е достатъчно да считаме ние, че сме прави, че не сме извършили нищо лошо въ нашата страна, че ние сме искрени радатели за мира и спокойствието на Балканитѣ, че ние никому нищо не искаме да правимъ, че ние никого не искаме да безпокоимъ, за да бждемъ сигурни, че нашата държава може да бжде спокойна, че ние можемъ да бждемъ спокойни, тъй както сме били всѣкога спокойни? Та, най-сетне, г. г. народни представители, можемъ ли ние да претендираме да познаваме всичко онова, което вънъ се преплита, за да разрешава въпроси отъ международенъ характеръ? Можемъ ли свободно ние да влизаме даже въ обсъждане на тия обстановки? Можемъ ли ние тукъ да се занимаваме съ онова, което става въ нашитѣ съседи, да приказваме кой тамъ има голѣмо или малко влияние въ ръководството на страната, дали правителството или други, и въ какво положение сж правителствата, въ какво положение сж други фактори? Можемъ ли да изнасяме туй всрѣдъ нашия народъ? Можемъ ли да преплитаме всички други съображения, които могатъ да влияятъ на едно правителство, при определяне мѣрките, които то взема за запазване сигурността на държавата? Ние това не можемъ да искаме, г. г. народни представители. Това не е и нашата задача. Можемъ ли ние да подозираме, че правителството подъ булото да осигури своята държава, държавата на българския народъ, е желало да прави вътрешна политика, която да нѣма нищо общо съ интереситѣ на държавата — да бжде тя запазена и стабилизирана?

Г. г. народни представители! Намъ ни се предлага да отхвърлимъ тия укази, да не ги одобримъ. Защо? Това сж съображенията — нѣмало мотивировка. Вие съгласявате ли се, българскиятъ Парламентъ предъ очитѣ на свѣта днесъ да бламира правителството, затуй защото е вземало мѣрки за да запази сигурността на държавата? Та къде отиваме ние, г. г. народни представители? Кое правителство ще бжде свободно тогава да работи за тази държава, безъ да бжде изложено на ругатни и на унижения тогава, когато най-добросъвестно и най-успѣшно — подчертавамъ най-успѣшно — разрешава въпроситѣ отъ международенъ характеръ? Не, г. г. народни представители. Не такава съдба заслужаватъ указитѣ и онѝзи, които сж ги издали.

Г. Желѣзковъ (раб): Тогава защо сте ни викали тукъ, г. Пѣдаревъ?

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Слушайте ме. Нашата задача е да проверимъ, наистина нашето правителство действувало ли е въ разбиранията си съобразно съ своята съвѣстъ. Понататѣкъ ние не можемъ да навлизаме въ подробности. Естествено е, г. г. народни представители, нѣма да се съгласимъ и съ онова, което се лансира отъ тази трубуна: нашата държава, нашиятъ Парламентъ да усвои и да застави правителството си да усвои оная политика, която се желаше до 9 юний 1923 г. да се следва отъ българската държава.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че всички тукъ, не само тѣзи, които стоятъ отъ тази страна (Сочи болшинство), но и онѝзи, които едно време сж поддържали онази политика, трѣбва да се простятъ съ нея. Тя бѣше политика на отричане отъ суверенитета на държавата ни, политика, която можеше да отиде дотамъ, щото да смѣта, че въ нашата страна може да упражнява полицейски мѣрки и другъ, освенъ нашата държава и нашето правителство.

Но, г. г. народни представители, не може, когато се разглежда този въпросъ, въпросътъ за указитѣ, да се отива дотамъ, та да преплитаме въпроси отъ свършено другъ характеръ, отъ чисто вътрешното управление на нашата страна. Не биваше да навлизаме дотамъ, щото да се застъпваме за правата на личности, за правата на граждани, най-свещени и да сж тѣ, за тѣхъ да говоримъ, когато е въпросъ за правото на държавата, за нейното право на съществуване. Азъ не казвамъ, г. г. народни представители, че правата на човѣка, на гражданина въ тази държава не сж присърдце на всѣки отъ васъ и че всѣки отъ васъ не е готовъ въ всѣко време да повдига въпроси за тѣхната защита, за тѣхното запазване, за тѣхното покровителствуване. Но, г. г. народни представители, не бѣше ли дългъ на онѝзи, които повдигатъ този въпросъ, преди всичко и надъ всичко отъ тази трибуна да се загрижатъ за правото на тази държава и за правото на този народъ да живѣе спокойно? Вие виждате отъ години той се превива, измѣчва се и не малко сж виновни за всичко това и онѝзи, които по гори и по друмища вършатъ разбойческото дѣло. И азъ съмъ убеденъ, че голѣма частъ отъ ония близки на тѣзи, които повдигатъ този въпросъ тукъ, биха могли да съдействуватъ на българското правителство въ омиротворението на страната, за да не става нужда тукъ отъ тази трибуна да се засѣгатъ такива въпроси и да се говори за защита права на личности.

Но, г. г. народни представители, спиратъ се на въпроса: какъ ще одобримъ ние този указъ, когато военното положение създава тегоби, когато военното положение ще тежи върху и така разстроениятъ държавни финанси, когато то ще се отрази и на нашия стопански животъ? Г. г. народни представители! Вие смѣтате ли, че, при преценката на обстоятелствата, при които се обявява военното положение, това сж били въпроси, които не сж били обсъдени, преценени отъ онѝзи, които сж подписали указа и сж поели солидарната отговорностъ за него? Да, г. г. народни представители, военното положение е още една тежестъ за българския народъ, още една тежестъ надъ многото други тежести, които се струпватъ върху него. Но отъ редица години ние не понасяме ли тежести вънъ отъ онѝзи, които договоритѣ за миръ ни е наложили, тежести, предизвикани не отъ насъ, но отъ други, които не се съобразяватъ съ постановленията на договора за миръ? Та нима този заемъ за бѣжанцитѣ, който ние сключихме и който ще тегне така много на нашитѣ държавни финанси, не е една тежестъ на българския народъ, която договоритѣ за миръ не предвиждаха и която тежестъ, напротивъ, не би паднала на гърба на българския народъ, ако договоритѣ за миръ се изпълняваха и отъ другитѣ? Само тази ли е тежестъта? Много сж. Задачата на българския народъ и на неговото правителство е, г. г. народни представители, да се стреми да ги намалява, да ги премахва една по една. Това не е задача само на правителството, това е задача на всички ни. И ако днесъ ние всички признаваме, че една сила въ разрешаването на международнитѣ въпроси е и общественото мнение въ Европа, въ свѣта, не сме ли длъжни всички ние да работимъ, за да може това обществено мнение да разбере добре положението на нашия народъ, да схване всички онѝзи тежести, които сж струпани съвсемъ несправедливо върху неговитѣ плещи? Това е дългъ, разбира се, преди всичко на правителството и на неговитѣ органи, това е дългъ и на всички наши приятели, но това е дългъ и на всички ваши приятели, които стоятъ днесъ въ Европа, но които не правятъ това, но вършатъ съвсемъ друга работа, много пакостна за интереситѣ на нашата страна. Ако вие желаете да работитѣ за интереситѣ на държавата, въздействайте тѣй, както и ние сме длъжни да въздействуваме на нашитѣ приятели, на нашитѣ синове, братя и роднини, които сж изъ Европа, били като студенти, били като работници, било като драговолни жители тамъ. Въздействайте имъ да работятъ за освѣтление на това обществено мнение, да види то, че България има много тежести, които не би имала, ако и други бѣха така ревностни пазители и изпълнители на задълженията, които договоритѣ за миръ установяватъ. Нека общественото мнение въ свѣта разбере кому и защо е нужно да се отнематъ на България онѝзи училища на гражданска добродетель, които никому не вредѣха, но които избавяха България отъ едно тежко положение при уреждането на своитѣ вътрешни работи. България никога не е смѣтала, че има нужда или че ще трѣбва да си служи съ голѣма военна сила. Но такава, каквато ни я даватъ, защо не ни я дадатъ така, както ние можемъ да я използваме, за да бждемъ не силенъ народъ, но да бждемъ добре дисципли-

ниранъ, добре възпитанъ и високо издигнатъ граждански и културно-народъ?

Г. г. народни представители! Свѣтътъ трѣбва да разбере кому бѣше нужно това откъсване на наши покрайнини. Та само това ли е? Всички онѣзи въпроси, които ние всѣки день слагаме на разглеждане, трѣбва да ги сложимъ предъ общественото мнение въ чужбина, за да бѣде то осветлено.

Г. г. народни представители! Българскиятъ народъ е малъкъ народъ. Той много претегли, но той въ себе си, нито храни, нито ще храни нѣкога мисълта за реваншъ. Той нѣма нужда отъ френското: „Мислете за нея, но не говорете за нея“. Българскиятъ народъ разчита на високото общественото мнение въ свѣта, разчита на чувството на човѣщина и на правда въ ония, които ръководятъ това общественото мнение, които движатъ съдбинитъ на свѣта, и затова може всѣкога, навсѣкѣде високо да говори за своитѣ болки, за своитѣ чувства, за своитѣ права. Съ това никому пакостъ нѣма да направи, никому съ нищо нѣма да попрѣчи.

Г. г. народни представители! Не можемъ ние да минемъ мълкомъ значението и преценката, която се дава на този указъ отъ нѣкои оратори. Никога въ главата на никой българинъ нѣма да мине мисълта, че ние ще трѣбва да правимъ нѣщо, за да кѣсаме връзкитъ между българитѣ отсамъ и българитѣ отатѣкъ границата. Тѣзи връзки, г. г. народни представители, сѣ въ съзнанието на всѣки българинъ, тѣ сѣ неразривни, нѣма сила, която да може да ги унищожи. Но това ли е задачата на военното положение? Никой не му дава такъвъ смисълъ. И когато се спираме на ония събития, които предизвикаха това военно положение, ние не можемъ да смѣтаме, че българското правителство е желало да работи противъ интереситъ на българския народъ или противъ интереситъ на българското племе. Това не е негова задача, нито пъкъ то се нагърбва съ нея. Въ всѣки случай, не за това дава Народното събрание одобрение на указа.

Но, г. г. народни представители, ако ние всички се прекланяме предъ страданията на ония българи, които останаха въ Македония, и предъ тѣхнитѣ усилия да получатъ онова, което имъ е признато въ Парижъ, въ Ньои, въ договоритѣ, което имъ е признато отъ свѣтовната съвѣст; ако ние се прекланяме, казвамъ, предъ тѣхнитѣ страдания и ако ние правимъ преценка и на тѣхнитѣ дѣла като граждани въ една държава съ претенции за култура и за напредѣкъ въ демократична насока — то правимъ това не за да ги осѣдимъ, да ги укоримъ. Нѣма защо ние да навлизаме въ тая областъ. Тѣ сѣ господари на своитѣ дѣла, на своитѣ съдбини тамъ. Но не е излишно, ако ние отстраня имъ кажемъ нашитѣ разбирания, нашитѣ пожелания: пазете въ Македония да има македонци, пазете да има българи; тя е скѣпа, тя е мила на всѣки българинъ, затова защото въ нея има българи, които мислятъ, които чувствуватъ като насъ. Но само дотамъ ние можемъ да отидемъ, по-нататѣкъ — не. Тѣхно дѣло е да работятъ, за да получатъ онова, което иматъ право да го получатъ. Наше право е да искаме тамъ, въ оная страна, наистина да има онова, което договоритѣ за миръ желаеха да има въ всѣка една държава въ Европа, за да може наистина мирътъ да се установи, за да може мирътъ въ Европа наистина да бѣде дълготраенъ, ненарушимъ.

Г. г. народни представители! Ако тѣй погледнемъ на въпроса, азъ смѣтамъ, че никой отъ насъ не може да се поколебае да вдигне рѣка за одобряване на указа. Не може да не радва всѣки българинъ това обстоятелство, този *détente*, това уталожаване, което настѣпи отъ нѣколко години и което всички искаме да вѣрваме, че е изразъ на едно желание не, но на едно разбиране отатѣкъ границитѣ, че въ България всичко се върши, за да има едно искрено приятелство и добросъседство съ нашитѣ съседи; че България съ начина на уреждане своя животъ и своитѣ вътрешни работи, както досега, не представлява никаква опасностъ за своитѣ съседи; че тя представлява единъ добъръ приятел, единъ нуженъ другаръ въ добри и лоши времена. И когато това се разбере тамъ, азъ съмъ убеденъ, г-да, че на българската държава и на българския народъ нѣма да противодействуватъ, а ще му съдействуватъ въ работата му за закрепването и за засилването на държавата си.

Но, г. г. народни представители, прѣвъ дългъ намъ се пада това. Ние въ тази Камара като оставимъ настрана всичко, което е въ нашитѣ обикновени ежедневни разправи, трѣбва да заработимъ всѣкогашъ и навсѣкѣде за закрепването на нашата държава, да заработимъ за за-

силването на нашата държава, да заработимъ за нейния напредѣкъ, защото безъ българската държава, г. г. народни представители, никой въпросъ не можемъ да смѣтаме, че ще бѣде разрешенъ така благополучно и успѣшно, както всички българи, въ която и страна да живѣятъ, го желаятъ. (Ръжкоплѣскания отъ сговориститѣ).

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Йорданъ Мирчевъ.

Й. Мирчевъ (мак): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Печалнитѣ и извънредни събития, които станаха тѣзи дни въ Македония, ни повикаха на извънредна сесия, за да обсъдимъ една мѣрка на правителството, продиктувана отъ тѣзи събития, а именно обявяването на военно положение въ Петричкия и Кюстендилския окръжи. Фактътъ, че тутакси следъ като се публикува указъ № 7 отъ 8 октомврий за това военно положение се повика на извънредна сесия законодателното тѣло въ страната ни, за да го одобри или отхвърли, говори ясно за извънредната важностъ на тоя държавенъ актъ.

Военното положение налага тежести, които въ голѣма мѣра спѣватъ свободното развитие на стопанския животъ. Още по-стѣнителни сѣ тѣзи тежести за духовното развитие на една страна. Както въ стопанското, материалното, така и въ духовното поприще, успѣхътъ и напредѣкътъ сѣ обусловени отъ единъ свободенъ полетъ на творческия народенъ духъ. При военно положение, колкото хуманно да се прилага то, условия за такъвъ свободенъ полетъ на духа почти нѣма. Частно за Петричкия окръгъ тая тежка мѣрка — военното положение — се чувствуватъ отъ населението въ тоя край повече болезнено отъ всѣки другъ край въ страната ни, поради една причина отъ психологически характеръ.

Отъ скоро присъединенъ къмъ царството, тоя край се умири подъ лѣжитѣ на широката свобода що царува въ нашата страна. Населението, чувствувайки колко е останало назадъ въ стопанско и културно отношение въ сравнение съ другитѣ окръжи, и за да се изравни съ тѣхъ, съ една удивителна енергия се отдаде на миренъ трудъ при една атмосфера на миръ, спокойствие, единодушие, сигурностъ и рѣдка гражданска дисциплина. Всички, които следятъ у насъ развитието на обществения животъ въ страната ни, сочатъ Петричкия край като образецъ за подражание въ отношение на любовъ къмъ свободата и разумно ползуване отъ нея за стопанско и културно преуспѣване. И като-че ли за награда за това, днесъ на това население му се пращатъ ограниченията на военното положение. Тази мѣрка не може да не се отрази болезнено върху духа на това население и то не толкова заради ограниченията, които спѣватъ неговия стопански и културенъ животъ — до неотдавна то носѣше веригитѣ на робството подъ чужда властъ и е обрѣгнало къмъ ограничения и страдания — тази мѣрка за него е болезнена, главно защото се цени като една наказателна мѣрка, наложена му отъ родна властъ, когато то има съзнанието, че не е извършило никаква вина, за да заслужи това наказание. Не е много разумно съ леко сърдце да се нанасятъ такива рани върху душата на народа, да се покусрива вѣрата въ успѣха на народнитѣ въжделения, да се ломѣ волята му, да се убива борческиятъ му духъ. Вѣра, воля и борчески духъ сѣ реликвии за всѣки народъ, тѣ следва да се пазятъ като зеницата на око. Съ тѣхъ само народитѣ пазятъ своето мѣсто на историческата сцена. Покрусени тѣзи достояния — покрусени е и цѣлокупниятъ животъ на народа. Последниятъ наклонява къмъ своето падение, върви къмъ своята гибелъ. Звездата, ръководителка на такъвъ народъ, скоро залѣзва. Борческиятъ духъ народенъ, окриленъ отъ вѣра и подкрепенъ отъ твърда воля, е потребенъ не само по браннитѣ поля; той е дваждъ по-нуженъ въ попрището на мирния трудъ.

Г. г. народни представители! Далечъ сме отъ мисълта да обвиняваме правителството, че то съ леко сърдце налага една такава тежка мѣрка върху една частъ отъ българския народъ. Обявяването на военното положение е една скѣпа жертва, дадена отъ правителството за смѣтка на народа, която жертва предполага своята равностойностъ въ мотивитѣ, които я извикватъ. Правителството има мотиви, по негова преценка, отъ решителна важностъ, които го принуждаватъ да объяви военно положение въ тѣзи два окръга. Въ проекто-решението, що ни се предлага за обсъждане, правителството говори за тѣзи мотиви и ги квалифицира като съображения отъ държавна сигур-

лост. За нас, народните представители, остава сега да преценим тези мотиви и да видим дали те са от такава решителна важност, че да засягат сигурността на държавата.

Г. г. народни представители! Не много отдавна въ съседната на нас държава Югославия, въ многострадална Македония, станаха събития от извънредна важност. Бомба се хвърли въ един хотел въ Гевгели, съ адска машина се хвърли въ въздуха един пътнически влак на вардарската железнопътна линия и най-сетне съ революверни изстрели беше покосен животът на бригадният генерал отъ Щипъ Михайло Ковачевичъ. Бързо следъ събитията, съ едно комюнике, публикувано въ европейската преса, а следъ това и въ нашата, известната отъ много години Вътрешна македонска революционна организация обяви тези крайности за свое дѣло и ги мотивира като отговоръ на насилията и нечуваната тирания, които българското правителство упражнява въ тази страна, специално спрямо българското население тамъ.

Тутакси следъ тези събития и очевидно заради тяхъ нашето правителство побърза да обяви въ съседните на Македония два окръга, Петрички и Кюстендилски, военно положение. Очевидно отъ тукъ изхождатъ съображенията на правителството да смѣта тия събития опасни за сигурността на България и съ обявеното военно положение да оградя въ безопасност отъ тяхъ държавата.

Разумно е да се запита всѣки гражданинъ у насъ: що общо има бунтътъ на българското население въ Македония съ сигурността на българската държава? Тоя бунтъ и всички ония крайности, които придружаватъ всѣки бунтъ, са насочени, безспорно, спрямо тираническия режимъ на сърбитѣ въ Македония. Съ какво може да застраши той сигурността на нашата държава? Ако тоя бунтъ беше напимѣтъ проява на болшевизмъ, оправдана би била може-би една мѣрка за охрана отъ зараза, но македонското движение нито въ миналото, нито сега никой не го е считалъ за болшевизмъ или за нѣкакъвъ другъ видъ социално революционно движение, което да цели промѣна на социалния строй. Напротивъ, то е едно строго национално движение, което цели да осигури националната самобитност на българското население въ Македония, да осигури свободно развитие както за българитѣ тамъ, така и за всички народности въ тая страна. Такова движение, ако се предполага опасността да дойде отъ него — съ какво може да увреди сигурността на българската държава? Това движение може да постави въ опасностъ сигурността на съседната държава, на Сърбия, но за българската държава нѣма никаква опасност. Като е така, тогава се налага предположението, че не наши нужди са наложили обявяването на военното положение въ двата окръга.

Понеже за македонското движение отъ враговетѣ му се разпространяватъ много легенди и много заблуди, потребенъ е единъ лѣтъ отъ свѣтлина за него. Македонското движение, откъснато отъ общото българско просвѣтно и политическо движение, следъ освобождението на България въ съвокупността на всички свои прояви е известно въ най-новата история на Балкана съ името македонски въпросъ. Тоя въпросъ не е новъ, той има своя близо полу-вѣковна история. То, македонското движение, като специфично македонско, се оформи и заживѣ, роди се отъ неправдата въ Берлинъ, когато презъ юлий 1878 г. европейскитѣ дипломати, събрани да ликвидиратъ съ последицитѣ отъ руско-турската война, отредиха за Македония най-печална участъ, оставиха я да чезне подъ турско робство, следъ като въ Санъ-Стефано тя бѣ приобщена къмъ общото българско отечеството и бѣ обявена за свободна. Първитѣ 15 години това движение се изразяваше като единъ всенароденъ устремъ къмъ просвѣта, къмъ културно издигане, съ единъ свитъ въ сърцето копнежъ за свобода и политически правдини. Въ общото съревнование за просвѣта и култура между народноститѣ, които населяваха европейска Турция, българското културно просвѣтно дѣло, особено въ Македония, държеше първо мѣсто. Къмъ 1912 г. Македония имаше кръгло 1400 български училища, отъ които 100 прогимназии и гимназии, съ повече отъ 2,000 учители и около 80,000 ученици! Чрезъ тези просвѣтни институти Македония се сдоби съ едно образовано съсловие, общата култура на народа значително се повигна. Този напредѣкъ вървѣше успоредно съ упадѣка на Турция. Турцитѣ виждаха въ лицето на македонскитѣ българи най-големата опасностъ за своето господство въ страната и предприеха едно нескривано гонение срещу

всичко българско. Въ услуга на тия притѣснения, насочени спрямо българското население, дойдоха и пропагандитѣ гръцка и сръбска, и поставенъ въ кръжилото на тая страшна мѣка, българскиятъ народъ въ тая страна намѣри единичкъ изходъ за спасение въ една тайна организация, която съ срѣдствата на въоръжения бунтъ да достигне до една политическа промѣна въ Турция, при която ще бѣдатъ гарантирани свободитѣ, нужни за мирния напредѣкъ. Тая организация, рожба на вътрешнитѣ условия въ Македония, безъ ничие влияние, се роди на 1893 г., преди 35 години. Политическата промѣна, която се желаше, основателитѣ на организацията мѣдро я изразиха въ девиза „Македония за македонцитѣ“, по-сетне девизъ възприетъ отъ великия Гладстонъ. Практически, за да се избѣгне опасността, Македония да бѣде ябълката на раздора между балканскитѣ държави, и за да се привлѣкатъ въ движението и другитѣ народни малцинства въ страната, революционната организация издигна лозунга „автономия за Македония“. Разбираше се да се създаде една независима Македония, като отдѣлна балканска държава въ своитѣ географически граници, съ широки свободи, които да гарантиратъ свободното развитие на всички народности, които я населяватъ. Така устроена, независима Македония обещаваше да бѣде и посрѣдникъ за изравняване на противоречивитѣ интереси на околнитѣ балкански държави. Вътрешната македонска революционна организация се разви необикновено бързо и протрѣ своята мрежа върху цѣла Македония, па прескочи и въ Одринско. Движението което се поддържаше и революционнитѣ акции, съ които си служеше организацията, скоро ни доведоха до 1912 г., когато се образува балканскиятъ съюзъ съ задачата главно да разреши македонския проблемъ. Тукъ политичитѣ у насъ извършиха единъ непростителенъ грѣхъ, безспорно неумишлено, отъ който грѣхъ се родиха всички по-нататѣшни бедствия за българското племе и особено за македонскитѣ българи. Въмѣсто да приеме базата за разрешение на македонската проблема „автономия за Македония“, която бѣше тъй популярна въ Македония и дълбоко заседнала въ съзнанието не само на македонскитѣ българи, нашата дипломация, подмамена отъ коварни съседни, гръци и сърби, вѣковни врагове на българското племе, възприе една фатална по своитѣ очевидни послѣдствия база на дѣлежъ на Македония. Ръководителитѣ на Вътрешната македонска организация тогава, предвиждайки страшнитѣ послѣдци за Македония, па и за България, се намѣсиха и посочиха бѣдашитѣ бедствия, но въпрѣки това престѣплението се извърши. Какви плодове се пожняха отъ тази политика, знаемъ всички. Този фаталенъ опитъ за разрешението на македонската проблема, внушенъ отъ враговетѣ на българското племе, донесе верига отъ бедствия. Следъ балканската война дойде бързо междусъюзническата война, а година следъ нея — общоевропейската война. И всички тия страшни събития излѣха върху главата на българското население въ Македония такъвъ порой отъ страдания и беди, че много право човѣколюбивитѣ и справедливи европейци наричатъ днесъ Македония страна на мъченицитѣ.

Г. г. народни представители! Изходътъ отъ свѣтовната война отреди най-страшната участъ за Македония. Съ нея се постави по-сурово отколкото съ най-дивата африканска колония. Страната се разкъса и населението се раздѣли като стадо роби. Какво представлява днесъ картината на живота на българското население въ Македония подъ сръбска и гръцка власт? Има ли нѣкой отъ васъ да не знае това? Тая картина по трогателностъ, по трагичностъ нѣма равна на себе си въ историята на никой народъ. Тамъ се гледи всичко, що е скѣпо и свето за народа. Режимътъ на гръци и сърби днесъ се оценява отъ българското население въ Македония като по-тежъкъ и по-страшенъ отъ турския. Едно време тамъ се казваше: „Отъ турско по-лошо нѣма“. Днесъ въ Македония съ отчаяние, но не и съ безнадѣжностъ се мълви: „Имало и отъ турско по-лошо!“ Гърци и сърби, следъ като завладѣха Македония, се стараятъ да направятъ заробеното българско население тамъ гръцко и сръбско и за тази целъ се прилагатъ непознати досега срѣдства, измислени отъ най-мрачния гений на тиранията. Безумци, безспорно! Класическата страна на тиранията, страна, която роди Св. Св. Кирилъ и Методи, която даде Св. Климентъ Охридски, първиятъ български просвѣтителъ, първиятъ български учител на народа, страна, която роди Паисия, патриархътъ на българското възраждане, безумци искатъ да я обезбългарятъ и мислятъ, и се надѣватъ на нѣкакви успѣхи! Съ установяване на

сръбския и на гръцкия режими в Македония настъпи верига от бедни за мѣстното население. Затварянето на църкви и училища, разгонването на интелигенцията, унищожаването и фалшификацията на всички паметници, които свидетелствуват за стара или нова българска култура в тази страна, сѣ само началото, а подиръ тѣхъ следватъ побоища, издевателства съ семейна честъ, затворъ и убийства безъ сѣдъ.

За да илюстрирамъ мисълта си, ще приведа само нѣколко фпантни по своята жестокостъ случаи.

Въ 1912 г., когато синоветъ на България проливаха изобилно своята кръвъ къмъ Одринъ и Цариградъ за общата кауза на Балканския съюзъ, а сърбитъ съ своитъ полкове свободно нахлуваха въ Македония, една привечеръ сръбскитъ войски за пръвъ пѣтъ стѣпиха въ Прилепъ. Гражданинъ, считайки дѣлото на освободението за общо дѣло на балканскитъ държави, съ любовъ, съ възхищение посрещнаха освободителитъ. Още първата вечеръ се дава народна трапеза. Поканени сѣ първитъ български и всички офицери отъ войскитъ, що сѣ дошли въ града. Започватъ се речи, похвали за подвизитъ, обаче, хвали се само сръбскитъ успѣхъ — сръбската слава; държатъ се тостове за здравето на сръбския кралъ, за успѣхитъ на сръбската войска. За българитъ дума не става отъ сръбска страна. Между българитъ присѣствуватъ и единъ отъ народнитъ учители въ Прилепъ, покойникътъ Лютвиевъ. Става Лютвиевъ и напомня, че и българитъ, и българскитъ синове изобилно и може-би по-изобилно проливатъ кръвъ за общата кауза на Балканитъ, и предлага тостъ за здравето на българския царъ. Следъ свръшване на трапезата Лютвиевъ излиза съ група офицери и безследно изчезва.

Забележете, че това бѣше въ 1912 г., още въ меденитъ дни на Балканския съюзъ. Много сѣ случанитъ; както казахъ, азъ ще напомня само най-фпантнитъ, за да може да измѣрите размѣритъ и величината на сръбското българоненавистничество.

Миналата година на единъ сръбски полицай въ Велесъ — не въ нѣкоя затѣтена паланка, а въ единъ хубавъ, културенъ български центъръ — поревнала му се една българска девойка, Грозданка Зафирчева. Праща стражари да я повикатъ въ участъка, и когато се опитва да посегне върху нейната честъ, понеже тя му се съпротивлявала, изважда револвера и я убива. Кажете ми: де, въ коя културна страна може да се постѣпи по този звѣрски начинъ?

Презъ м. февруарий т. г. арестувани сѣ въ Битоля и инквизиторски изтезавани следнитъ лица: свещеникъ Никола отъ с. Дърмени, свещеникъ Софроний отъ с. Перово, Наумъ Мавровъ отъ с. Златари, Христо Поповъ отъ с. Кривени, Илия Василевъ отъ с. Избища, д-ръ Асенъ Татарчевъ, съгражданинъ на г. Липчевъ, Василь Пиринтиевъ отъ Рѣсенъ, Вангелъ и Стефанъ отъ с. Гявато, Щерю Граматиковъ отъ с. Смилево, Толе Цвѣтковъ отъ Сопотско и все отъ Рѣсенска околия, и Христо Ефремовъ отъ Битоля. Тѣ и сега, повече отъ седемъ месеца, сѣ въ затвора, безъ да бѣдатъ още сѣдени. И понеже липсватъ доказателства за виновностъта имъ, сръбскитъ административни власти сѣ ги изтезавали, за да изтрѣгнатъ отъ тѣхъ признание, че участвуватъ въ революционната организация.

Ами случаятъ сѣ арестуването на студентитъ отъ Скопския, Българския, Люблинския и Загребския университети! Началото на тая афера е българската книга. На 29 май, при единъ обискъ по подозрение въ дома на студента Димитъръ Гюзелевъ, свършилъ по философия въ Скопския университетъ, намиратъ се български вестници и следъ нечути изтезания, на каквито сѣ способни само сръбскитъ административни власти, изтрѣгватъ отъ него признание, да каже по какъвъ таенъ пѣтъ е стигналъ този български вестникъ, тази българска книга до него. Вне въ Македония можете да получавате китайска книга, но за българската книга глави рѣжатъ и кокали трошатъ.

Отъ разкритието отидоха до 40 души студенти въ затворитъ. Тѣ още се държатъ и сѣдебната властъ още не се е занимала съ тѣхъ, защото сърбитъ се срамуватъ за тѣзи поводи да създадатъ единъ процесъ.

Пороятъ на бѣжанцитъ отъ Македония, съ всичката оная мизерия, която ги следва, пълнитъ затвори въ Скопие, Битоля, Солунъ и другадѣ съ македонци отъ всички обществени сръди, единичкитъ грѣхъ на които е, че се иматъ и желаятъ да си останатъ български — всичко това допълва картината на народното страдание въ злочестата страна.

Следъ свѣтовната война македонцитъ посрещнаха стоически своята участъ да бѣдатъ подъ гръцка и сръбска властъ, надѣвайки се, че, по силата на сключенитъ въ Па-

рижъ договори, ще иматъ поне она минимумъ отъ свободи, които ще имъ гарантиратъ спокойното стопанско и национално културно развитие. Скоро дойдоха разочарованията и се стигна до днешното неповосимо и неудържимо тежко положение. При отчаянието, въ което изпаднаха македонцитъ отъ безуспѣшнитъ имъ усилия да спечелятъ снизхождението, благоволенieto на сръбската властъ, безъ да губятъ скѣпи национални достояния; при една родна България, смазана отъ войнитъ, която не смѣе да упражни моралното си право като родна страна и да вдигне гласъ въ защита на подписанитъ свои сѣнародници въ съседнитъ страни; при една Европа, която, като сложи подписа си подъ разпокъшването на Македония, се оттегли настрана; и най-сетне при едно Общество на народитъ, което само взема бележка отъ многобройнитъ досега оплаквания на македонцитъ — е добре, при наличностъта на всичко това, чудно ли е, че измѣненото и отчаяно население въ Македония прибѣгва до старитъ методи за борба, че то скоро възстанови своята стара революционна организация?

Сърбитъ, подпомагани отъ гърци, упорито твърдятъ, че Вътрешната македонска революционна организация нѣмала никакви корени въ Македония, че тя е творение на македонствуюцитъ въ България, внушено даже отъ официална България за политически цели. Тѣй ли? Нищо по-невѣрно отъ това. Ако сърбитъ искрено вѣрватъ въ това, тѣ дълбоко се заблуждаватъ, ако ли пѣкъ съзнателно изопачаватъ истината, то много малцина въ Европа ще имъ повѣрватъ. Фактитъ, събитията, които се развиватъ въ Македония, особено последнитъ, свидетелствуватъ най-убедително, че сегашната Вътрешна македонска революционна организация е сѣщата оная, известна по-отдавна Македонска революционна организация, повикана сега на новъ животъ отъ тежкитъ условия, що създадоха въ тая нещастна страна новитъ ѝ завоеватели — сърби и гърци. Както въ турско време, така и днесъ, тя е чисто дѣло на поробенитъ националности въ Македония. Европейцитъ го виждатъ това, никой никого не може да заблуждава.

Въ България има една организация на емигрантитъ български отъ Македония, броятъ на които нарастна надъ половинъ милионъ. Основана върху началата на благотворителностъта, едновременно съ това тя има за задача, съ всички допустими отъ законитъ въ една свободна страна сръдства, да освѣтлява съ устно и писмено слово правата македонска кауза и съ това да печели подкрепата на свободолюбива Европа, за подобрене участъта на своитъ подписани братя въ Македония. Точно, абсолютно точно, такава организация иматъ и македонскитъ емигранти въ Америка. Това престѣпление ли е? Има ли по свѣта нейде индивидъ, нормаленъ човѣкъ, който да не мислѣ за родна страна и да не тѣжи, когато е тя въ неволя? Такива ли чудовища очакватъ сърбитъ да видятъ въ македонскитъ емигранти въ България, прокудени отъ тѣхъ тукъ немилонедраги?

Съ единъ фактъ сърби и гърци често злоупотрѣбватъ, за да обвиняватъ легалната организация на македонцитъ въ България, че ужъ си служила съ революционни сръдства, па да обвиняватъ даже и България, че подбужда или, най-малко, толерира тѣзи революционни действия на тѣзи македонци въ държавата си. Тоя въпросъ има нужда отъ едно малко разяснение. Може, допустимо е, отдѣлни лица или малки групи, синове на Македония, откъснати съ насилие отъ тираническата тамъ властъ отъ домъ и родъ, или пѣкъ преживѣли нѣкоя страшна семейна трагедия, причинена имъ отъ сѣщата тази властъ, допустимо е, казвамъ, да прескочатъ обширната граница и съ орѣжие въ рѣжка да навлизатъ въ родината си, за да се биятъ тамъ въ кървава борба за свобода. Е добре, кой може да бѣде отговоренъ за тѣзи факти? Клевета е да се твърди, че такива лица иматъ нѣкаква връзка съ легалната македонска организация въ България, а още по-голъма клевета е да се вѣни България, че ги подбужда, подпомага или толерира.

Кой подбуди Байрона въ 30-тѣ години на миналия вѣкъ да измине нѣколко морета и да иде да пролѣе кръвта си за свободата на Гърция? Ами многобройнитъ борби за свободата на България — Хитовъ, Караджата, х. Димитъръ и пр. и пр. — кой ги подбуждаше да преминаватъ гѣстия кордонъ на ромънска и турска стража и да гинатъ съ орѣжие въ рѣжка за свободата на родината си? На 1868 г., когато х. Димитъръ съ четата си премина Дунава, Турция подаде протестна нота на Ромъния. Тогавашиятъ ромънски министъръ-председателъ Братяну, по поводъ на тази нота, отговори въ парламента: „Въ Ромъния живѣятъ много хиляди български, прокудени отъ родната си

страна. Ромъния е свободна страна, тя не може да върже с вериги българитѣ, що живѣятъ у нея. Ромъния не е длъжна да бжде стражаръ на чужди държави; тя си има свои задачи и свои грижи“.

Ами легендарниятъ за сърбитѣ Кара-Георги не нахлуваше ли отъ Австрия въ своята родина Сърбия, за да се бори за нейната свобода?

А що да кажемъ за ирландскитѣ революционери? Тѣ на цѣли отдѣления, снабдени съ картечници, заминаваха отъ Америка за Ирландия, да се борятъ за свободата на родната земя. Кой въ могъща Англия дръзна да обвини Америка въ подстрекателство спрямо ирландскитѣ революционери? Американското правителство бѣше непричастно въ това движение. Свободолюбивитѣ срѣди на тая страна, вѣрно е, съчувстваха. За симпатитѣ, за моралната подкрепа на едно свободолюбиво движение ограничения нѣма и не може да има.

Г. г. народни представители! Ще ми се възрази, можеби, че военното положение прави невъзможно нахлуването отъ насъ въ съседнитѣ страни на групи или на отдѣлни лица, които биха отишли тамъ, за да засилятъ редоветѣ на бунтуващитѣ се. Нахлуването на групи, обаче, може да се осуети и отъ нашитѣ обикновени военни и полицейски сили тамъ, а навлизането на отдѣлни лица не може да се отстрани даже и отъ военно положение. Решенията да умре за единъ възвишенъ идеалъ ще намѣри и най-тѣсната пролука, за да мине и да отиде на полето на борбата. Отъ него нѣма нищо по-силно, той е стихия, необуздаема отъ никаква сила. Лилинковъ, убиецътъ на генералъ Ковачевичъ, както писаха сръбскитѣ вестници, избралъ за най-удобенъ и безопасенъ пътъ да отиде въ родния си градъ, пѣтя Земунъ—Бѣлградъ—Шипъ. Днесъ безопасността на сръбската държава пазятъ кадритѣ на 320 пехотни полка. Можа ли тая военна сила да спре Лилинкова да извърши замисленото отъ него дѣло?

Остава още едно и последно предположение: военното положение може да предвари или да осуети едно военно нахлуване у насъ отъ сърбитѣ. Това предположение е недопустимо. Сърбитѣ добре знаятъ, че днесъ такова нахлуване нито българскитѣ народъ ще го допусне, нито пъкъ Европа е село безъ кучета, за да позволи на сърбитѣ безнаказано да правятъ военни разходки изъ България. И безъ предизвикателство, два дена само да иматъ сърбитѣ право и свобода, тѣ биха нахлули въ България, за да задоволятъ своето българоненавистничество. Като не сториха това досега, отсега нататъкъ вече е немислимо да го сторятъ.

Г. г. народни престапители! Заблуда голѣма е да си мисли нѣкой искрено, че мирътъ въ Македония би билъ възстановенъ съ нѣкакви мѣрки отъвнѣ, напр. съ нѣкакви мѣрки даже въ България. Не само военно положение, но ако бихте тръгнали по пѣтя на покойния Стамболійски да обезглавите македонцитѣ или даже да арестувате, или да изгоните всички македонци отъ България, македонското движение при днешнитѣ условия на животъ тамъ пакъ ще съществува, македонскитѣ българинѣ пакъ би се борили за езика си и за родното си име съ оня, който би посегналъ да му ги отнеме. Нѣма по-коравъ българинъ отъ македонскитѣ българинѣ. Кървавитѣ борби въ Македония ще престанатъ само, когато на измѣнения тамъ народъ се повърнатъ ония права, които биха му гарантирали свободно национално самоопредѣление и самоуправление. Сърбитѣ съ зла умисълъ разпространяватъ заблудата, че коренитѣ на злото въ Македония сѣ въ България, че бунтътъ въ тая страна се ръководи отъ македонствующитѣ въ София, подъ благоволителното покровителство на българското правителство. Тая коварна сръбска диверсия — да хвърлятъ вината за неспокойното положение въ Македония върху България, се прави съ явната, съ прозрачната двойка целъ: да се спаси Сърбия отъ основателния упрекъ на Европа за тежкото положение въ Македония и да се представи България като дръзка смутителка на тѣй необходимия за всички въ Европа миръ. Тая диверсия помага на Сърбия да продължава да се движи между семейството на европейскитѣ държави съ маската и съ престижа на културна страна, а смущенията, които ставатъ въ южната, новоприединената къмъ нея провинция — Македония, да ги таксува, да ги джиросва на македонци „разбойници“, „организиранни и изпращани отъ София“. Тая е днесъ задачата на сръбската държавна политика, съ тоя политически курсъ тѣ мислятъ днесъ да закрепятъ своето владичество въ Македония.

Г. г. народни представители! Станаха тия печални събития въ Македония, свѣтътъ и тукъ, и въ Европа настрѣхна и заговори: „Какви сѣ тия тайнствени единици, двойки, тройки, петорки, които забродиха изъ Македония, носящи въ ржцетѣ си смъртъ преди всичко за себе си, а следъ това за ония, които тѣ мислятъ за свои врагове, кои сѣ тия рицари на смъртта?“ Отъ Бѣлградъ отговориша: „Разбойници македонци“. Умнитѣ хора, хората съ честъ и съ съвѣст казаха: „Не, ние не виждаме нищо разбойническо въ деянията на тия лица. По всичко личи, че тѣ сѣ борци за една възвишена целъ, каквато може да бжде свободата на родна земя“.

Г-да! Какъ мислите за тая дръзка клевета — македонци разбойници? Ами че природата на македонскитѣ българинѣ, физическата и духовна негова природа, съ какво се отличава отъ природата на всѣки другъ българинъ не, на всѣки други европейски гражданинъ; ами че единъ народъ, който излзчи изъ недрата си една тѣй многобройна интелигенция отъ първа проба, бива ли, може ли да му се прикачатъ качества и да се характеризира като народъ разбойнически? За висша интелигенция, че е създалъ македонскитѣ народъ, има ли нужда отъ примѣръ? Та живъ примѣръ стои предъ васъ — министъръ-президентътъ на България е синъ на Македония. Председателътъ на Академията на наукитѣ въ България е синъ на сѣщата страна. И само тѣ ли сѣ? Не. Азъ имамъ основания, безъ да се увличамъ, да отвърна съ сѣщия упрекъ, че сърбитѣ сѣ склонни повече къмъ разбойничество. И за да кажа това имамъ аргументитѣ на най-учения сръбинъ — Цвиича. На 1907 г. покойниятъ професоръ Цвиичъ държи въ началото на учебната година обичайната академическа речъ. Темата му е да докаже защо сръбската младежъ, предимно онази, която изхожда отъ Шумадия, не е така способна за по-висша култура, защо въ редицата на сръбскитѣ учени много рѣдко се явяватъ синове на Шумадия. И знаете ли какво казва той за дефектитѣ на сърбитѣ въ тази провинция, която е днесъ господствуваща въ сръбската държава, защото отъ тамъ изхождатъ всичкитѣ държавници и фактори? Като говори за националнитѣ пороци, за националнитѣ психически дефекти на хората отъ тази провинция, Цвиичъ казва: „Тѣ сѣ лѣжци, коварни, измамници, леки въ характера си, меки, пречупливи въ волята си, неспособни за сериозенъ упоритъ трудъ“.

Г. г. народни представители! Ако допуснемъ, че въ програмата на македонскитѣ революционери засега влизатъ само тѣзи атентати, които се извършиха неотдавна и следъ това да настѣпи едно умиряване въ Македония — това никой не може да знае, освенъ тѣзи, които ръководятъ събитията тамъ — тогава обявеното отъ насъ военно положение нѣма ли да въведе въ заблуда мнозина въ Европа да го преценятъ като фактъ, който иде да потвърди сръбската теза: обяви се военно положение въ България, настѣпи миръ въ Македония? Не ще ли се заблудатъ мнозина да вѣрватъ, че наистина злото въ Македония ще трѣбва да се цѣри не въ Бѣлградъ, а въ София? Кѣде ще отиде тогава изъ този пътъ България? Не ще ли седне тя на стола на подсъдимитѣ, за да отговаря за безредията въ Македония, вмѣсто да седне на този столъ сѣщинската виновница за тѣзи безредия — Сърбия?

Друго. Скрито задъ военното положение въ България, сръбското правителство ще продължи спокойно своето сатанинско, душегубно за българщината дѣло въ Македония. Ако такива и само такива могатъ да бждатъ последицитѣ отъ обявеното военно положение, тогазъ държи ли се смѣтка за моралния ударъ, що се нанася на братското борческо население тамъ, единкиятъ грѣхъ на което е, че като бжде вѣрноподанно на сръбската държава, иска да си остане българско, да си има своето родно име, своя роденъ езикъ, съ родната си църква, съ родното си училище, съ родната си книга?

Говорятъ го нѣкои, писаха го други, че България има голѣмъ интересъ да се сближи съ Сърбия по пѣтя на взаимното зачитане и разбирателство и съ взаимни отстъпки. Навѣрно обявеното военно положение е една отъ тѣзи отстъпки. Колко стѣпки трѣбва да направимъ, за да стигнемъ до сръбско-българското сближение, презъ какви пѣтица и трудности трѣбва да преминемъ, ни дава достатъчно указание сръбскитѣ вестникъ „Време“. Тоя близъкъ до правителствения срѣди въ Сърбия вестникъ, забравилъ своето призвание преди два дена, какво съ военното положение България е направила решителна крачка къмъ взаимното сръб-

ско-българско разбирателство, сега пък пише: „Първата стъпка, която българите трябва да направят за сръбско-българското сближение, трябва да бъде разтурянето на македонските организации в България“. Ето ви една сръбска покана да суспендираме конституцията и да обявим България за подтисническа страна. И забележете, че това е първата стъпка, подиръ която от само себе си се разбира, че ще трябва да последват и други за да се достигне сближението. Ако съдим по първата стъпка, по нейния характер и нейното естество, страшно е да си помислим за последствията.

Такъв е, г-да, менталитетът на сърбите. Това що ние разбираме приятелско сближение, тѣ го разбират завладяване. Съ коварно приятелство тѣ заграбиха на три пѣти български земи: на 1833 г. Тимошко, на 1878 г. Моравско и на 1912 г. Македония. Тѣзи български патила трябва да ни внушават постоянно благоразумие и предпазливост въ отношенията ни съ сърбите, особено, когато се правят опити за сближение. Нѣкой казват — навѣрно за да държатъ исо на сръбския повикъ — че македонците прѣчатъ на сръбско-българското сближение. Това се твърди голословно, защото никой не може да посочи извършено нѣщо отъ македонските сръди, което би било прѣчка за това сближение. Преди две години, когато се обсъждаше оживено този въпросъ въ българската преса, конгресътъ на македонските благотворителни братства изработи и обяви въ пресата една резолюция по него и посочи предисловието, следъ което, по негово разбиране, може да се прави трайно сръбско-българско сближение. Това предисловие е усмиряването на Македония чрезъ едно справедливо разрешение на македонския въпросъ въ духа на исканията на населението въ тази страна, а именно безъ да се промѣня териториалната принадлежностъ на Македония, безъ да се накрѣнява държавниятъ суверенитетъ на Сърбия върху тази страна — върху Македония — сръбското правителство да се съгласи да повърне на тамошното население, на македонското население, поне онѣзи права, които го имаше при турския режимъ: зачитане на народното име и на народния езикъ, връщане на черквите, свободна просвѣта на роденъ български езикъ, свободна употреба на българската книга. И последното условие, да престане сръбската властъ съ насилие да прави отъ българите сърби. Тоя начинъ за разрешение на македонския въпросъ не излиза извънъ рамките на съществуващите договори. Клаузитъ за малцинствата въ тия договори напълно го покриватъ. И ако Сърбия бѣше наистина културна държава, тя не щѣше да отказва да удовлетвори тия тѣй скромни легитимни искания на населението въ една страна, която тя завладѣ само по каприза на едно военно щастие. Просвѣтени, човѣколюбиви чужденци, които за пръвъ пѣтъ слушатъ за какво македонците водятъ тая кървава борба, удивени вдигатъ рамене и трудно имъ е да повѣрватъ, че една европейска държава, съ претенции на културност, може да отказва на свои подданици тѣй скромни, легитимни, човѣшки права, за които никѣде по свѣта, нито борба се води, нито споръ става.

Г. г. народни представители! Като е такава македонската действителност, като се има предъ видъ и силно развитото народностно чувство на македонския българинъ, калено и ковано въ многогодишните му борби за национално превъзможване, остава ли мѣсто да се чуди нѣкой защо има бунтъ въ Македония и защо борбата се води така, а не иначе? Г-да! Всички легални пѣтица за борба тамъ сѣж задрѣстени. Да не би нѣкой отъ васъ да си мисли, че напр. въ Скопие, или въ Битоля, или въ Велесъ е възможно днесъ български граждани, тѣй както въ турско време, да се събератъ въ училищното помѣщение или край черквата и да си поговорятъ, да промишляватъ за народно, културно просвѣтно дѣло, за благоустройство на черква, на училища, и за едни или други културни благодеяния! Наивно е да се мисли така. Който си подаде главата като българинъ, тя се смазва като на змия. Ами българската книга? Да не би нѣкой да си мисли, че тамъ все пакъ може да се чете българска книга открито! Случаятъ съ студентитѣ, струва ми се, достатъчно илюстрира положението на работитѣ по тоя въпросъ. Всѣки другъ видъ борба, нереволуционна, за македонска и неминуема, безропотна смъртъ, смъртъ на агнеца, що водятъ на заклане. Е тогазъ, да се откаже ли отъ всѣка борба? Та и тоя пѣтъ води пъкъ къмъ другъ видъ смъртъ — националната смъртъ. И македонскиятъ българинъ е предпочелъ при това трагическо за себе си положение е да про-

лива изобилно своята кръвъ въ вихъра на останалата едничка за него революционна борба, твърдо увѣренъ, че въ края на крайщата ще успѣе, ще сполучи. Илюзия си правятъ онѣзи, които си мислятъ или вѣрватъ, че борбата най-сетне ще затихне, защото борците въ тая най-измѣчена страна ще се уморятъ. Този е, г-да, македонскиятъ менталитетъ, установенъ отъ суровите условия на живота въ Македония. Така гледатъ на тоя голѣмъ и за Европа вече въпросъ всички хора съ здравъ разумъ и съ съвѣсть, които наблюдаватъ хладнокръвно, спокойно събитията и ги оценяватъ по справедливостъ; между последните, между тия, които спокойно и хладнокръвно наблюдаватъ събитията тамъ, сме и ние депутатитѣ отъ Македонската парламентарна група, отъ името на която менъ се падна честта да говоря тукъ.

Г. г. народни представители! Азъ свършвамъ. Отъ всички тия изнесени отъ менъ съображения предъ васъ, за насъ, депутатитѣ отъ Македонската група, е ясно, че, прѣво, военното положение се обявява не поради нѣкакви домашни нужди на България, предизвикани отъ недавните събития въ Македония, защото такива нужди ние не виждаме; второ, военното положение ще послужи като фактъ въ рѣшетъ на сръбската дипломация да заблуждава европейския свѣтъ, че злото въ Македония се лѣкува въ София, и скрито задъ него, задъ военното положение, сръбската властъ съ още по-голѣмо остървенение ще продължи насилието върху македонското българско население, за обезбългаряването му; трето, военното положение е единъ тежъкъ мораленъ ударъ за борческото население въ Македония.

Следъ всичко що се преживѣ отъ българското племе, нѣма нито единъ уменъ и добъръ българинъ, който да мечтае или да желае да завладѣва Македония, както и нѣма нито единъ македонецъ, който да говори и да иска присъединението на Македония къмъ България. Обаче България не може да не желае да види, да вижда и чува, че нейните сънародници, които живѣятъ подъ чужда властъ, добруватъ и напредватъ, лоялни къмъ държавната властъ, на която сѣж подданици, и ползуващи се като свободни граждани българии съ всички блага на съвременната цивилизация.

Като преценяваме така обявеното военно положение, депутатитѣ отъ Македонската парламентарна група го намираме за пакостно и отказваме да го одобримъ. (Ржкоплѣскания отъ македонците).

(Председателското мѣсто се заема отъ председателя.)

Председателътъ: Давамъ 5 минути отидихъ.

(Следъ отидиха)

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Лѣкарски.

И. Лѣкарски (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Преди почивката, когато завърши речта си г. Мирчевъ и г. председателятъ ме призова да дойда на трибуната и да взема думата, азъ се поколебахъ дали да направя това. Следъ хубавото изложение на г. Мирчевъ и следъ тази печална картина, която той ни обрисова за положението въ Македония, наистина, трябва да призная, че въ менъ се появи едно колебание да излѣза ли да говоря и да засегна онѣзи точки, които си бѣхъ начерталъ. Но все пакъ азъ счетохъ за свой дългъ да кажа поне отчасти онова, което смѣтахъ да кажа предъ народното представителство не само като избраникъ на една отъ околинитѣ, въ които е обявено военно положение, но и като народенъ представителъ, изобщо отъ нашия Парламентъ. Г. Пѣдаревъ и г. Мирчевъ разсѣяха много легенди, които се прѣскаха отъ враговетѣ на българския народъ въ връзка съ онова, което неотдавна стана и става сега въ Македония. Тѣ разпрѣснаха много легенди въ връзка съ отговорноститѣ, които се приписваха на българското правителство и на българската държавна властъ въ сътрудничество съ онѣзи, които извършиха известните ви акции въ Македония. Тѣ разпрѣснаха така също не малко легенди, каквито нѣкои отъ преждеговорившите разказваха отъ тази трибуна. Но къмъ онова, което очерта г. Мирчевъ за положението на македонска въ Македония, азъ считамъ, че не бихъ изпѣлнилъ своя дългъ като избраникъ отъ Кюстендилска околия, частъ отъ която по силата на мирния договоръ трѣбваше да бѣде откъсната за да бѣде присъединена къмъ съседното кралство, ако

тази картина не я попълня специално и с факти за положението в част от западните покрайнини, присъединени към съседното кралство.

И наистина, г. г. народни представители, ако може да се говори, че македонците по менталитет е революционер, ако може да се говори, че той един вид по историческо призвание е такъв и че той не ще отговаря на своята природа, ако не бъде революционер, не щящо би могло да се каже по адрес на онова население, което до преди няколко години обитаваше българска територия и което носеше името българи, а днес по силата на мирния договор обитава територия, присъединена към Сърбия, но все пак чувства в себе си, че е българско. Това население няма менталитета на революционера. И аз не зная как биха могли да се оправдаят известни постъпки, известно държане на сръбската власт спрямо него и защо тръбваше онѝзи невинни, страдащи икономически, мизерстващи жители от бившето Босилеградско, когато минават насам за да търсят сръбства за прехранване, да биват избивани. И аз съм длъжен тук да изнеса и това обстоятелство, че само в продължение на една година около 16 души младежи и по-възрастни тръбваше да бждат избити поради този им грѣх, че сж имали смѣлостта да дойдат в старитѣ предѣли на България да търсят сръбства за прехрана. Това е една брънка от оная верига, която ни се нарисуваше преди малко, за положението на българския елемент в териториитѣ, които днес не влизат вече в свободна България.

Но, г. г. народни представители, при тази хармония, която се създаде, по моето впечатление, в душитѣ на цѣлото народно представителство, едва ли не от оная печална картина, която ни бѣше нарисувана от г. Мирчев за положението в Македония, аз не чувствам в себе си достатъчно сила, за да мога да поставя нѣкои въпроси, които по-рано имах намѣрение да поставя, защото освен това схващамъ, че ако бих ги поставил в цѣлата им ширина и бих почнал да полемизирам с нѣкой от ораторитѣ, които се изказаха от тази трибуна, аз ще наруша тази хармония, ще създам условия на партизански страсти, за партизанска борба и полемика, и не бих изпълнил своя дълг, не бих отговорил на своето предназначение, излизайки на тая трибуна, от която се гозорѣше с страхопочитание, бих казал азъ, за страданията на един народъ. Ето защо азъ ще се огранича. Но азъ ще мога да премѣлча обстоятелствата изнесени от тукъ и в връзка с тѣхъ да изкажа моя протестъ.

Лансира се от дупнишкия народен представител г. Грънчаровъ, че военното положение било създадено с целъ едва ли не да се унищожатъ връзкитѣ, които съществуватъ между населението отсамъ Осогово и Пиринъ и това отгатакъ. Азъ съм длъжен да протестирамъ срещу тази интрига, бих казалъ азъ, която се хвърли от тукъ; длъженъ съм да протестирамъ срещу тази смѣлост на г. Грънчарова да подозира, че може да съществува подобно убеждение в днешното българско правителство, или пък в когото и да било от онѝзи, които крепятъ това правителство. Ние ще трѣбва да бждемъ начисто. Истината, такава каквато е, никой не може да ни накара да я премѣлимъ. Г. Ляпчевъ се позова на тѣзи връзки, и с право, бих казалъ азъ.

И. п. Янчевъ (з. в): Но не Грънчаровъ!

И. Лѣкарски (д. сг): Що се отнася до тѣзи връзки, азъ ви отправямъ къмъ дневницитѣ на Народното събрание. Азъ си вземахъ бележки и знамъ дали това се каза тогава или не.

Г. г. народни представители! Тѣзи връзки нито сж временни, нито сж случайни — тѣзи връзки сж кръвни, тѣ сж племенни; тѣ сж създадени и сж записани в историята на българското племе. Тѣзи връзки сж осветени сж кръвта на сжипи жертви. И нито мирни договори, нито границата, нито бетонирани кунули по тази граница, нито стражевитѣ вериги по тази граница могат да унищожатъ тѣзи връзки, нито военното положение може да ги унищожи или ще ги унищожи. (Ражкоплѣскания отъ македонцитѣ) Тора е една истина, която, азъ съм дълбоко убеденъ, никой не ще може да отрече, нито тукъ, в България, нито отгатакъ в Югославия.

Вториятъ протестъ, който имамъ да направя, е следниятъ. За да може да се оправдае отрицателниятъ вотъ отъ тамъ (Сочи лѣвицата) противъ одобряване указа за

военното положение, пакъ отъ тамъ (Сочи лѣвицата) г. Муравиевъ или г. Грънчаровъ, ако се не лъжа, сравни положението в Петричкия и Кюстендилския окръзи, в връзка с обвинението, които идваха отъ сръбска страна по поводъ станалитѣ напоследъкъ в Македония събития, сравни, казвамъ, положението в тѣзи окръзи с положението на ония околии в вътрешността на страната, кждето съществуватъ разбойнически банди. Г. г. народни представители! Азъ съм длъженъ да изкажа предъ васъ своето възмущение, бих казалъ и възмущението на мнозина други срещу онѝзи, които си позволиха отъ тази трибуна да правятъ подобно сравнение.

К. Муравиевъ (з. в): Лошъ интригантъ сте!

Д. Гичевъ (з. в): Неспособенъ за интрига даже!

И. Лѣкарски (д. сг): Третиятъ протестъ, който имамъ да изкажа, е следниятъ. Да се вѣнцехвали отъ тази трибуна външната политика на дружбашкия режимъ по времето на Стамболийски, да се призовава българското правителство да я следва — политиката на ловене македонскитѣ емигранти, дошли тукъ, прокудени отъ своитѣ родни кѣтове, да се скитатъ немилни-недраги и да търсятъ прехрана и сръбства за съществуване, да се ловятъ, да се товарятъ на тренове и да се изпращатъ в Бѣлградъ — тази политика не може и не трѣбва да я следва днешното правителство, пък и което и да е друго българско правителство, което милѣе за интереситѣ на България и за българската нация.

К. Муравиевъ (з. в): Само тогавашното правителство намѣри в себе си сили да откаже на сърбитѣ предаването на лица, които се изискватъ отъ Бѣлградъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Тази политика, която бѣше проповѣдвана презъ 1922 г., тази политика, която бѣше проведена навремето отъ покойнитѣ Райко Даскаловъ и Стамболийски ...

И. п. Янчевъ (з. в): Седите на два стола: защитавате военното положение, а критикувате земеделската външна политика. Това е партизанство отъ Ваша страна.

Отъ сговориститѣ: Ей-й-а!

И. п. Янчевъ (з. в): Сами г. Ляпчевъ и г. Буровъ нѣма да отрекатъ, че следватъ сжщата политика. Вие седите на два стола. Говорите като опозиционеръ.

И. Лѣкарски (д. сг): Колкото и да искахъ да положа усилия да се въздържа да направя тѣзи протести, които направихъ тукъ, азъ чувствамъ в себе си недостатъчно сили, за да отида до край в своето въздържане и ето защо си позволихъ да направя това отклонение и да протестирамъ срещу тѣзи три положения, които бѣха изнесени тукъ отъ тази трибуна.

Накрая азъ ще направя следната декларация: (Чете) „Схващайки:

„1. Че съ военното положение в Кюстендилския и Петричкия окръзи не се цели да се унищожаватъ моралнитѣ, духовни и племенни връзки, които съществуватъ между населението отсамъ създадената по силата на Ньойския договоръ граница и това отгатакъ, боряще се отъ сѣлѣтия за сиосенъ духовенъ и политически животъ;

„2. Че българското правителство не смѣта, че носи отговорностъ за това, което става и което би ставало вътре в Македония;

„3. Че обявеното военно положение не е резултатъ на налагане отъ вънъ или сж целъ за угодничество на когото и да било;

„4. Вѣрвайки, че правителството ще направи нуждното, щото военното положение да не спѣва както досега, така сжщо и вѣ бждеще, докато трае, стопанския, културния и политически животъ в Кюстендилския и Петричкия окръзи;

„5. Че нѣма да престане да преценява всѣки день условията и, при благоприятни такива, да нареди за вдигането на военното положение;

„6. Че нѣма да престане да преценява всѣки денъ условията и, при благоприятни такива, да нареди за вдигането на военното положение;

„6. Че нѣма да престане да преценява всѣки денъ условията и, при благоприятни такива, да нареди за вдигането на военното положение;

включително и тия за защита на малцинствата въ поробените страни, и

„7. Бидейки убеденъ, че правителството е преценило добре положението и условията, които сж съществували при издаване указа за военното положение и че по този начинъ сж парирани евентуални опасности, които биха настъпили за България, азъ ще гласувамъ за одобрение указитъ за обявяване военно положение“. (Ръжкоплъскания отъ сговориститъ)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Константинъ Томовъ.

К. Томовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Днесъ е третиятъ день откакъ се дебатира по въпроса за одобрение указа, съ който се обявява известна частъ отъ нашата родина въ военно положение. И навърно дебатитъ ще продължатъ и утре, а може-би и други день. Защото, наистина, въпросътъ, който е поставенъ на разглеждане, е отъ доста голъма важностъ. Бихъ казалъ, че българскиятъ Парламентъ въ настоящия моментъ е изправенъ предъ върховно изпитание, отъ една страна, къмъ дългъ къмъ своя народъ и, отъ друга страна, къмъ пазене основния законъ на нашата държава.

И мене ми е чудно, защо нѣкои г. г. народни представители искаха абсолютно да не се говори по този въпросъ, или, както се изрази г. Падаревъ, да се мине съ благоговение, да се вдигне ръка и да се одобри указътъ. Не, г-да! Настанали сж моменти за българския народъ, когато мълчанието е вече престѣпление. Вие си спомняте 1919 г., когато въ българския Парламентъ се внесе проектътъ на мирния договоръ за одобрение, какъ наистина тогава всички г. г. народни представители чувстваха въ себе си една тегота, не намираха сили да взематъ думата, за да говорятъ по този голъмъ актъ отъ историческо значение за нашия народъ, и какъ тогава, макаръ и всички опозиционни групи да се изказаха чрезъ своитъ представители, проектътъ за мирния договоръ мина презъ Народното събрание като единъ мъртвецъ, който вещаеше недобри бжднини на българската нация. Оттогава изминаха 7—8 години и ние виждаме какъ постепенно българскиятъ народъ изнемогва, бихъ казалъ, какъ гине, какъ се изражда национално, поради тежкитъ клаузи на този миренъ договоръ. И ако наистина се ръководимъ отъ поговорката, че „мирна главаща сабя я не съче“ и продължаваме да мълчимъ и да понасяме съ търпение тягоститъ на мирния договоръ, мене ми се струва, че ние ще станемъ голъми виновници предъ интереситъ на бждешитъ поколения и съ нищо не ще се оправдае нашето мълчание. Затова, вземайки поводъ отъ внесения указъ, съ който се обявява военно положение въ два отъ западнитъ окръжи на нашата държава, ще подчертая и азъ, че трѣбва въ тия разисквания да се избѣгне партийната критика, да се избѣгне внасянето на оня елементъ въ критиката, който обикновено ние, българскитъ политици, сме привикнали да внасяме при обсъждането на всѣки единъ въпросъ, било тукъ въ Народното събрание, било вънъ на обществената трибуна. Въпроситъ, които се разглеждатъ въ свързка съ указъ № 7, наистина сж отъ грамадно значение за интереситъ на бждешитъ поколения, които идатъ следъ насъ. Както виждате, отъ всички, които говориха, макаръ и бѣгло, се начертаха едни линии по единъ голъмъ въпросъ, който, може да се каже, е билъ ядката на външната политика на България въ миналото. Въпросътъ е за съдбата на онѣзи българи, които, по силата на мирния договоръ, останаха въ чужди територии. И когато ние ще правимъ опитъ да начертаемъ линиитъ, по които въ бждеще ще работимъ за разрешението на този проблемъ — който прочее не е само български проблемъ, не е само балкански проблемъ, а е проблемъ съ европейско значение — ние ще трѣбва да вземемъ предъ видъ съвокупността на всички условия и да начертаемъ тѣзи линии съ огледъ не на временни настроения, не на временна екзалтация, поради туй, че азъ съмъ билъ опозиционеръ, а тамъ стои правителство, което внася указъ, но да чертаемъ тия линии, съ огледъ на възможноститъ. Защото, ако всички днесъ чувствуваме тегоститъ на единъ миренъ договоръ, ще признаемъ и ще се съгласимъ, че до голъма степенъ тѣзи тежести, които ни се наложиха отъ мирния договоръ, сж като резултатъ на политиката, която се водѣше отъ българскитъ правителства въ миналото и която се обявяваше за българска национална политика. Подъ името „национална политика“ се сложиха за разрешение голъми про-

блеми. Сега, обаче, виждаме, че тѣ не сж били за хала, не сж били по силитъ на едно поколение. Виждаме какъ настоящето поколение се прегъна. Отъ тази трибуна се призна официално и се документира, че вмѣсто резултати отъ онѣзи титанически борби, които българскиятъ народъ води въ името на националнитъ проблеми, ние сме въ регресъ, ние сме въ положение много по-тежко, както за самия български народъ въ сегашнитъ граници на България, така и за онѣзи наши сънародници, които останаха въ предѣлитъ на съседнитъ намъ държави. Ние ще се опитваме да чертаемъ линиитъ на една бждеща национална политика, защото народъ безъ такава не може да бжде. Макаръ, че ние сме подтиснати, окастрени, унижени и сме подъ тежеститъ на единъ непоносимъ миренъ договоръ, макаръ и да говорятъ, че сме ликвидирали съ нашитъ национални проблеми, все пакъ настоящето поколение и особено бждешитъ поколения, които идатъ следъ насъ, ще трѣбва да иматъ конкретизирани дадени въпроси, които ще преследватъ за разрешение. И затова казвамъ, че ще трѣбва да се говори, но не съ оная партизанска острвеностъ, а съ пълно съзнание за тежката отговорност, която понася всѣки единъ ораторъ, който излиза на тая трибуна.

Разглеждаме въпроса, да се одобри или да не се одобри мърката, която правителството е взело по съображения, които таксува като такива отъ държавна сигурностъ. Безспорно е, г. г. народни представители, че нѣма по-върховенъ моментъ за Народното събрание отъ този, когато то е призовано, както е въ случая, на извънредна сесия, за да се занимае съ сигурността на българския народъ, да се занимае съ мъркитъ, които трѣбва да се взематъ срещу опасноститъ, които сж надвиснали на хоризонта на българската държава. И тукъ вече между депутатитъ се явява различие въ мненията, въ схващанията и въ тълкуването на ония причини, на ония опасности, които сж надвиснали надъ нашата държава. Редно бѣше, както направиха, г. министъръ-председателъ и г. министърътъ на външнитъ работи да освѣтлятъ първо комисията по външнитъ работи. Но отъ господата, които сж участвували въ тази комисия и които се изказаха отъ тая трибуна, се долови, че тамъ не имъ е казано нѣщо по-особено отъ онова, което г. министъръ-председателъ каза въ своята речъ тукъ, когато призова Народното събрание да се занимае съ указа и поиска вотъ за одобрение на тоя указъ.

Г. г. народни представители! Отъ изказанитъ отъ г. министъръ-председателя мотиви, за насъ не стана ясно коя е оная външна опасностъ, която е надвиснала надъ нашата държава, за да принуди правителството да прибѣгне къмъ обявяване на военно положение въ два окръга. Не стана ясно, защото не се конкретизира именно каква опасностъ грози нашата държава: дали е опасностъ отъ външно нахлуване, или има нѣкаква вътрешна причина, каквато предвижда чл. 73 отъ конституцията — въоръжено въстание. Азъ нѣма да се спирамъ юридически да обяснявамъ въпроса, защото юриститъ тукъ му дадоха много добро освѣтление, дали има налице ония елементи, които сж предвидени въ чл. 73 отъ конституцията, за да може правителството да се посилае на него и да обяви военно положение. Но фактически Народното събрание би трѣбвало да бжде освѣтлено, ако наистина то се смѣта като върховенъ представителъ на българския народъ. Въ единъ моментъ, когато ще бждатъ ангажирани интереситъ на българския народъ — въ случая, когато се прибѣгва къмъ една мърка за отбрана — народното представителство ще трѣбва да знае същественитъ опасности, които виснатъ надъ държавата. Ако тѣ сж отъ естество, че не могатъ публично да се кажатъ, трѣбваше г. министъръ-председателъ при закрити врата да даде обяснение, за да можемъ наистина, когато ще вдигнемъ ръка за одобрението или неодобрението на военното положение, съ пълно съзнание да понесемъ отговорността за онова, което ще гласуваме. Въ дадения случай отъ обясненията, които даде г. министъръ-председателъ, ние не можахме да доловимъ нито единъ отъ онѣзи елементи, които се предвиждатъ въ чл. 73 отъ конституцията. Отъ самитъ негови обяснения по срещата му съ представителя на западната наша съседка, югославияския пълномощенъ министъръ г. Нешичъ, ние разбрахме, че тя е била много задущевна, дори много приятелска, несъпроводена съ никакви ноти, съ никакви искания. Самиятъ този фактъ говори, че западната наша съседка не пристѣпва да предавява нѣкакви искания къмъ българското правителство.

От друга страна вие, които идете от провинцията, които се срещате с българските граждани там, носите в своето съзнание увъреността, че в България няма симптоми, които да говорят за въоръжено въстание нито в един от окръзите на нашата страна. Върно е — това не може да се скрие от никого, дори и от г. г. народните представители от болшинството — че поради тежкото положение, вследствие неурожая тази година, вследствие на финансовата криза, вследствие на общата стагнация в стопанско и икономическо отношение, има известно недоволство, има известно пъшкане всрѣд българския народ. Но това не сѣ симптоми за близко или далечно въстание, за да може правителството да се силее и на този елемент от конституцията, за да обяви военно положение.

Стана ясно от дебатите, които се развиха тук от г. г. народните представители, а така също и от недоволството, които се изказаха от министерската маса, че за да се обяви военно положение в двата западни окръзи, причините сѣ нещастните събития, които станаха в предѣлите на нашата западна съседка — акции, които аз не чуех нѣкой народен представител да ги одобри, акции, в които нито правителството на България, нито българският народ сѣ заангажирани в нѣщо, за да може да се търси отговорност от тѣх. Но ако българското правителство, за да се покаже лоялно, за да даде и последното доказателство не само пред нашата западна съседка, но и пред великите сили, че то е върен войник и страж на мира на Балканския полуостров, взема всички съответни мѣрки, за да запази този мир, ако в желанието си да докаже своята миролюбива политика върши този акт, то ние ще трѣбва да имаме пред вид и друго едно последствие, което ще последва след обявяването на военното положение. Ако акциите, които Македонската революционна организация върши в предѣлите на нашата западна съседка, продължат и след обявяването на военното положение, в такъв случай не би ли се изтъквало, преди всичко от нашата западна съседка, която търси поводи да злопостави българската държава и българския народ, че българското правителство, въпреки своето желание да сътрудничи за успокояването и умиряването на балканските държави, не е в състояние да направи това и да предизвика нѣкой от последните да вземат и други мѣрки, каквито биха намѣрили за нужди и за каквито в нѣкой от тѣхните вестници се мълви?

Х. Майеръ (д. сг): Такава предпазливост, каквато вие проповѣдвате, е прекалена: да направите добро и да разчитате на зло!

Г. Чернооковъ (д. сг): Актовете на днешното правителство не знаем как ще се тълкуват, но Вашите преговори, в качеството Ви на военен министър, на Кюстендилската гара съ покойния Бърлю дават основание да се тълкува друго нѣщо.

К. Томовъ (з): Г. Чернооковъ! Ако искате да се върнем и за преговорите на Кюстендилската гара, да се върнем.

И. п. Янчевъ (з. в): Той по-рано от друго гледище цените тѣзи работи.

К. Томовъ (з): Македонският въпрос е един от най-болните въпроси за българската политика и той датира не от вчера, не от Кюстендил 1922 г., а още от освобождението насам и виси като Дамоклиев меч над цѣлата политика на България. Ето защо неумѣстно е да се говори за нѣкакви отдѣлни инциденти или нѣкакви единични преговори. Ние тук имаме един акт от държавно естество, какъвто е указът за обявяване на военното положение, и когато се иска вот за неговото одобрение, ще трѣбва народното представителство да бъде осветлено, да бъде увѣрено, че сѣ налице всички онѣзи елементи, които сѣ продиктували, които сѣ наложили обявяването на военното положение.

Аз зададох въпросъ, ако след обявяването на военното положение продължат акциите в Македония от страна на Македонската революционна организация, няма ли сръбското правителство да поиска и други мѣрки от българската държава, от българското правителство? Току-що говорившият г. Мирчевъ ни чете вестници от Бѣлградъ, в които се иска от България да направи първите стѣпки за доказателство, че тя желае помирение

и разбирателство и като такива първи стѣпки тѣ не считат военното положение, а разтурянето на културните организации на македонската емиграция. Следователно, когато ще преценяваме известен акт, дали той отговаря на интересите на българската политика, ние не трѣбва да се ръководим от съображения, продиктувани от интересите на други държави, били тѣ и най-добре разположени за едно помирение и разбирателство.

Г. г. народни представители! Въпреки тежките думи, които понѣкога дѣсницата и лѣвицата си казват, правителствените депутати и опозицията, аз не вървам в този момент да има не организация, но да има отдѣлен българин, който искрено да не желае едно помирение, едно сближение между народите на Балканския полуостров, и най-вече това помирение, това разбирателство се желае от българския народ, който, по прокоба на съдбата, изпита най-тежките последствия от общоевропейската и балканските войни. Въпреки многото жертви, въпреки голѣмия героизъм, който този народ даде и прояви през време на тия войни, последствията особено от общоевропейската война се излѣха като студен душ върху главата на всѣки един най-краен националист, най-краен патриотар и в душата на всѣки български политик, на всѣки български гражданин, заседна една мисъл: преуспѣването и щастieto на българския народ ще бъде само в искреното разбирателство съ съседните народи, в спокойствието преди всичко около неговите граници, за да може този народ да се отдаде на вътрешно преустройство и на културно превъзможване.

Както г. Пѣдаревъ, така и г. Лѣкарски тук заявиха, че днешното правителство в никой случай не може да следва външната политика на миналия кабинет на Земледѣлския съюз. Г-да! Не се касае тук за следване политика в известни отклонения, но се касае въпросът за следване на онзи общ курс, който се начерта през време на земледѣлското управление, курсът за търсене мир между народите на Балканския полуостров, курсът, да се забрави един път за винаги онзи патриотарски дух, който в продължение на 30—40 години ние насаждахме в нашето поколѣние; да престанем вече да дрънкаме нашето оръжие, да престанем да правим бабитлък. Та нима вие, г. Пѣдаревъ и г. Лѣкарски, сте против, днешното правителство да следва пътя, който земледѣлското правителство начерта: че България ще търси облекчение, ще търси снизхождение преди всичко чрез и през Обществото на народите? Управлението на Земледѣлския съюз съ своята умелост, съ своя такт, проявен тогава в онова бурно време, когато съдбините на България висѣха на косъм, когато нашите съседни около границите дебѣха всѣки момент да намѣрят повод да влѣзат в нашата територия, за да доразорят онова, което остана неразорено от войната, успѣ съ върховни усилия да вкара България в Обществото на народите. Нима този факт ви дава днес право да заявите от тази трибуна, че не желаете да следвате този курс на външна политика?

Аз си спомням изявленията на предшествуващия министър на външните работи, направени непосредствено след 9 юний: че България е поела и ще следва пътя на мирното развитие, пътя за търсене разбирателство съ своите съседни и търсене сътрудничеството на великите държави, за да излѣзем от тежкото положение, в което се намираме днес. Както казахъ в началото, когато ще чертаем линиите по дадени въпроси в областта на нашата външна политика, ние ще трѣбва да ги чертаем съ оглед да не бждат тѣ линии, начертани само от днешното правителство и занемарени или пренебрегнати от утрешното, но да бждат линии, които да провеждат една политика, която да бжде следвана от редъ правителства, които се замѣстват едно друго. Само по такъв начин ще можем да излѣзем от тежкото положение, в което се намираме днес, и само по такъв начин ще убедим и нашите победители, че България наистина сериозно се е заела съ своята стабилитет и съ своето вътрешно преуспѣване.

Конкретно по македонския въпрос, който не може да се отминава съ мълчание, а ще трѣбва по него всѣка една обществена група да има разбиране, да има становище, аз мисля, че българският Парламент, без разлика на политическа принадлежност, от най-крайната дѣсница, до най-крайната лѣвица, може и трѣбва да бжде обединен. Различие в неговото разрешение, особено днес при наличността на мирните договори, не може да има.

Въ миналото наистина имаше една обща форма, единъ общъ етикетъ, който се проповѣдваше отъ всички правителства, а именно „автономия на Македония“, но този принципъ се наруши отъ развитието се въ следствие събития. Още въ 1908 г., когато се обяви независимостта на България, този принципъ „автономия на Македония“, „Македония за македонците“ се наруши отъ обстоятелството, че когато се измѣняваше конституцията, тогава държавниятъ глава се титулува не „царъ на България“, а „царъ на българитѣ“. Още тогава този принципъ „автономия на Македония“ бѣше сложенъ подъ едно подозрение. По-късно, въ 1912 г., както това много добре каза и г. Мирчевъ, при подписването на договоритѣ за Балканския съюзъ, сѣщо този принципъ се наруши съ обстоятелството, че договоритѣ се сключиха на базата на подѣлбата на Македония. По-късно, въ общоевропейската война, когато победитѣ, голѣмитѣ успѣхи на българското войнство закараха да стѣпи български кракъ въ най-западнитѣ украинини на Македония, тогава „автономията на Македония“ се забрави и се заговори: „където е стѣпилъ български кракъ, все българско ще бѣде“. Нѣщо повече, голѣми „доброжелатели“ на България и на българскитѣ интереси заговориха и за нѣщо друго, заговориха и за коридоръ между България и Австрия, следователно, заговориха за територии, които отдавна принадлежах на Сърбия. Следователно, ако ние днесъ искаме да изработимъ едно здраво становище по македонския въпросъ, ще трѣбва искрено, недвусмислено да начертаемъ неговитѣ линии, за да бѣдемъ наистина силни въ своитѣ доводи предъ великитѣ държави, когато ще излѣземъ да псидираме каузата на България въ областта на външната политика. Днесъ, при наличността на мирния договоръ, да се говори, че България си поставя като задача въ областта на своята външна политика да преследва реализирането на автономия за Македония, ми се струва, това ще бѣде една голѣма халпа, която въ настоящия моментъ нито можемъ да глътнемъ, нито трѣбва да сложимъ въ основитѣ на нашата външна политика. Но, г. г. народни представители, стоейки на базата именно на мирния договоръ, България може и трѣбва да предяви своитѣ претенции, да иска изпълнението на съответнитѣ клаузи отъ мирния договоръ, въ които сѣ начертани правата на малцинствата, останали въ държавитѣ-победителки. И азъ смѣтамъ, че когато българското правителство прибѣгва до обявяване на военно положение за охрана на държавната сигурностъ поради събития станали въ Македония, станали въ западната наша съседка, необходимо е, не само ние, народнитѣ представители, но потрѣбно е и самото правителство да заговори на високъ гласъ, да заговори предъ Обществото на народитѣ, което е прѣко заинтересовано въ спазване постановленията на мирния договоръ, а особено въ спазване мира на Балканския полуостровъ и изобщо въ Европа, да направи всичко зависящо отъ него, за да могатъ тѣзи клаузи отъ мирния договоръ, които се отнасятъ до правата на малцинствата, да бѣдатъ приложени. Азъ съмъ много доволенъ отъ декларацията на преждоговорившия г. Мирчевъ — който заяви, че говори отъ името на македонската парламентарна група — че въ настоящия моментъ и тѣзи, които водятъ борбата въ Македония за нейното освобождение, и тѣ не поставятъ въпроса въ пълната негова широта, а говорятъ за една културна автономия, говорятъ за даване възможностъ на този народъ да говори на своя собственъ роденъ езикъ, да се учи въ свои училища, да се черкува въ свои черкви. Та какво престѣпно има въ това легитимно право на поробенитѣ националности да искатъ да говорятъ на свой езикъ? Какво престѣпление тогава ще бѣде отъ страна на българското правителство да иска, да настоява предъ свѣтовния съдия, предъ Обществото на народитѣ, както се изпълняватъ другитѣ тежки клаузи отъ страна на България, да бѣдатъ изпълнени и клаузитѣ за правата на малцинствата, за да може наистина да се гарантира спокойствието и мирътъ на Балканския полуостровъ? Ако наистина нашитѣ западни съседи разбиратъ своитѣ далечни интереси, тѣ сами не биха вървѣли по този пѣтъ, по който вървятъ днесъ, да упражняватъ срѣдства, да си служатъ съ мѣрки, чрезъ които да убиятъ националното чувство на българщината, която е останала въ предѣлитѣ на кралството. Защото нека не си правимъ илюзии, че току-така лесно македонскитѣ борби ще бѣдатъ потушени. Азъ не зная да има въ историята друго революционно движение, което да е дало толкова много жертви въ фигури, както македонското. И най-после, не може въ продължение на 10—15 години да се убие националността на единъ народъ, който е излѣчилъ изъ своята срѣда

плеада културни свѣтила, който е излѣчилъ отъ своитѣ огнища маса интелигенция, прѣсната не само въ предѣлитѣ на Балканския полуостровъ, но и далечъ, задъ морета и океани.

Следователно, когато се иматъ налице всичкитѣ тѣзи елементи, които заставятъ този поробенъ народъ да се бори, защо ще се вини българското правителство, което е непричомъ, което нѣма нищо общо съ революционнитѣ борби на това поробено население? Българскиятъ народъ даде достатъчно жертви не само по бойнитѣ полета — той ги дава и въ настоящия моментъ, като приютава въ своя скутъ прокуденитѣ отъ своитѣ огнища бѣжанци, дѣли отъ своя залѣкъ, обременява се съ тежести, обременява съ тежести и бѣдещитѣ поколения, само и само да бѣде полезенъ на своитѣ сънародници. Но да се държи той отговоренъ, да се вини за това, че македонското население реагира на всички онѣзи мѣрки, които се взематъ отъ страна на неговитѣ подтисници, за да бѣде денационализирано, е не само преслелено, но е и едно дръзко обвинение, което не говори въ полза на едно искрено разбирателство между двата съседни народа.

Вѣрно е, г. г. народни представители, че е мѣчно въ настоящия моментъ, и въ близко време да се реализиратъ конкретни подобрения, които да говорятъ за такова разбирателство, защото настоящето поколение оттагъкъ границата и ние тукъ живѣемъ още съ впечатления отъ кървавитѣ войни, които водихме. Още не е засѣхнала прѣстѣта върху гробоветѣ на безименнитѣ герои, които водиха тази титаническа борба, за да можемъ да се отърсимъ отъ онова, което е свойствено на всѣки човѣкъ и да заговоримъ, или, по-право, да пристѣпимъ къмъ реализирането на едно сближение. Но то още повече се отдалечава, когато българскиятъ народъ се вини незаслужено, когато той се обвинява за действия, които ставатъ далечъ отъ неговитѣ граници, съ които той нѣма нищо общо.

Г. г. народни представители! Азъ знамъ, че моментътъ, въ който правителството прибѣгна до обявяване на военно положение, е билъ доста мѣчителенъ за него, защото и то знае, че единъ такъвъ актъ не може да бѣде посрещнатъ съ една обикновена лекота. И то си има своитѣ съображения. Обаче отъ доводитѣ, които чухмъ тукъ отъ г. министъръ-председателя, ние не намѣрихме, че съществуватъ ония елементи, които изисква нашата конституция за обявяване военно положение. Нѣщо повече, военното положение че смути населението въ онзи край, както и вчера ви се направи тукъ декларация отъ нѣкои отъ народнитѣ представители отъ околнитѣ, които попадатъ въ зоната, където се обявява военно положение, че тамъ настава едно смущение, едно питане: а джеба какво става тукъ, съществува ли наистина една опасностъ надвиснала надъ България? И стагнацията, общата криза, която души цѣлия български народъ, все повече и повече ще се засилва. Въ външния свѣтъ ще се създаде сѣщо така едно предубеждение, че тукъ е неспокойно, че тукъ нѣма налице всички ония гаранции, които сѣ необходими, за да има едни търговски отношения и търговскиятъ кредитъ, може-би, ще бѣде спрентъ, ще бѣде намаленъ, което сѣщо така ще се отрази гибелно върху общото финансово и стопанско положение на страната.

Поради всички тѣзи причини, г. г. народни представители, ние не можемъ да дадемъ вотъ за одобренieto на указа, съ който се обявява военно положение и, като завършвамъ, ще кажа мотивитѣ, по които вземаме такова едно становище по този въпросъ: (Чете)

„Парламентарната група на Българския земеделски народенъ съюзъ, като изслуша мотивитѣ на правителството, които сѣ го накарали да прибѣгне къмъ обявяване военно положение въ Кюстендилския и Петричкия окръзи, намира ги неоснователни и не може да даде вотъ за одобренieto на указъ № 7 отъ 8 октомврий 1927 г.“ — Мотиви —

„1. Никакви причини отъ естество, предвидени въ чл. 73 отъ конституцията, не съществуватъ налице, които да налагатъ обявяването на военно положение;

„2. Военното положение ще се отрази въ лоши послѣствия за общото положение на страната: вънѣшно недоувѣрие и вътрешна стагнация, особено въ двата окръзи;

„3. Военното положение въ много случаи е изпозувано за партийни цели отъ страна на управляващитѣ, като сѣ тѣпкали правата и свободитѣ на населението;

„4. Ако военното положение се обявява съ огледъ задоволяване претенцитѣ на външни сили, то по тоя пѣтъ се уронва престижътъ на държавата и се излагатъ нейнитѣ интереси.

„Въпроси отъ естество да смутятъ мира между балканскитѣ народи ще трѣбва да се разрешаватъ по взаимно съгласие и взаимни отстъпки между самитѣ народи на базата на националнитѣ имѣ интереси.

„5. Тежкото международно положение на България ще се подобри и ще се вдъхне вѣра въ едно спокойно бъдеще само когато интереситѣ на страната се намиратъ въ ржцетѣ на единъ широко коалиционенъ кабинетъ, който съ своя авторитетъ да обедини около себе си цѣлия български народъ“.

Правимъ тази декларация, г. г. народни представители, защото отговорността, която понася правителството, то смѣта, че е историческа и допринася много за българския

народъ, а и отговорността, която всѣки единъ опозиционеръ въ настоящия моментъ понася, сѣщо така е историческа; защото съображенията да се обяви военното положение сѣ отъ естество, което, споредъ правителството, застрашава интереситѣ на държавата, а ние, опозиционеритѣ, не можахме да бъдемъ увѣрени, че наистина съществуватъ елементитѣ на ония причини, които сѣ предвидени въ основния законъ — външна опасностъ или въоръжено въстание въ самата страна. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Председателъ: Вдигамъ заседанието за утре съ сѣщия дневенъ редъ.

(Вдигнато въ 7 ч. 32 м.)

Председателъ: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседателъ: А. ХРИСТОВЪ

Секретаръ: И. МАНУЛЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Станко Панайотовъ, Александъръ Неновъ, Драгомиръ Апостоловъ, Иванъ Хлеропановъ, Владимиръ Христоуловъ, Малинъ Паневъ, Димитъръ Стефановъ, Петъръ Миновъ, Добри Витановъ, Димитъръ Ивановъ I, Димитъръ Икономовъ и д-ръ Владимиръ Бурилковъ	35	водъ разтурването на събрание на земледѣлската дружба въ гр. Бѣла-Слатина. (Съобщение)	35
Питания:		4) отъ народния представител П. Анастасовъ къмъ министъръ-председателя по шумакарския въпросъ. (Съобщение)	35
1) отъ народния представител С. Омарчевски къмъ министра на народното просвѣщение относително ограничение числото на студентитѣ отъ страна на Академическия съветъ. (Съобщение)	35	Запитване отъ народния представител д-ръ Н. Думановъ къмъ министритѣ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, на войната и на правосъдието за извършени насилия по преследване на разбойници въ Луковитска и Ловчанска околии. (Съобщение)	35
2) отъ народния представител Г. Желѣзковъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относително викането му отъ Дирекцията на полицията за нѣкакъвъ разпитъ. (Съобщение)	35	Клетва. Подвеждане подъ клетва народнитѣ представители Н. Аретовъ и К. Коджаклиевъ	35
3) отъ народнитѣ представители П. Анастасовъ, Т. Мечкарски и И. Абаджиевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве по по-		Предложение за потвърждаване указъ № 7 отъ 8 октомврий 1927 г. — относително обявяване Кюстендилския и Петричкия окръзи въ военно положение. (Продължение разискванията)	35
		Дневенъ редъ за следующето заседание	46